

Dalia Mukhtar-Landgren

Den delade staden – Välfärd för alla i kunskapsstaden Malmö

Produktionen av Malmö

I dag har industrierna trätt tillbaka och i stället lämnat plats för en ny epok med högskola och nya företag inom bland annat IT. Inte bara samhällsstrukturen har förändrats utan också folklivet – kaféer blandas med kvarterskrogar och från hamnen kommer inte längre varvsarbetare utan studenter på cykel.¹

Malmö är (eller har varit, beroende på vem du frågar) en traditionell industristad. Under 1950- och 1960-talet framstod staden som en av landets främsta

tillväxtregioner. Men så under 1970- och 80-talet lades den ena industrin efter den andra ner eller omlokaliseras. Under 1990-talet fördjupades krisen med ytterligare nedläggningar. Under denna tid ökade arbetslösheten såväl som flyktingmottagandet – en utveckling som ledde till en kombination av ökade utgifter och minskade intäkter till staden. Den svåra krisen under början av 1990-talet föranledde kommunstyrelsens nyttillträdde ordförande Ilmar Reepalu och dåvarande moderat oppositionsledaren Percy Liedholm att 1995 skriva ett brev till regeringen. I

---

1. http://www.malmo.se/see/servlet/SeeController?cmd_type=document&nid=3301 (2004-10-25).

brevet formulerades deras syn på framtiden: om inte omedelbara stödåtgärder vidtogs skulle kommunen hotas av »en ekonomisk härdsmläta«. ² Kommunledningens påtryckningar bidrog till att omfattande förändringar gjordes i det kommunala skatteutjämnningssystemet, vilket resulterade i att Malmö fick ett omfattande tillskott av kapital. Så kom politiken i Malmö under mitten av 1990-talet att ägnas åt att försöka hitta nya sätt att skapa välstånd. I januari 1995 tog kommunstyrelsen initiativ till ett omfattande »visionsarbete« med rubriken »Malmö 2000« och en handlingsplan för vad som kom att benämnas »kunskapsstaden Malmö« arbetades fram. ³ 1997 etablerades Malmö högskola, tre år senare invigs Öresundsbron och 2001 arrangeras den stora europeiska bomässan Bo01. Bomässan, Högskolan och bron kom för många att stå som symbol för det nya Malmö.

Under de senare decennierna har många av västvärldens forna industristä-

der ⁴ drabbats av »urbana kriser« som ett resultat av avindustrialiseringen och den ekonomiska omstruktureringen. ⁵ För att hantera denna utveckling och de svårigheter som den medför har det inte varit ovanligt att stadens administration har försökt förändra staden på olika sätt. Dessa aktiva städer beskrivs ofta som »entreprenörstäder«. Entreprenörstäder är en utveckling av staden från den traditionella tillhandahållaren av välfärdstjänster, till en stad som även understödjer och uppmuntrar lokal ekonomisk tillväxt. Enligt detta synsätt konkurrerar städer om resurser och de försöker därför skapa sig komparativa fördelar genom olika reformer och strategier. ⁶ Exempel på sådana strategier kan vara stöd till småföretag i regionen, stöd till IT- eller upplevelseindustrin, byggandet av nya högattraktiva bostadsområden och olika typer av stadsmarknadsföring. Inte sällan samarbetar kommunen med näringslivet i olika former av »partnerskap«. ⁷ Dessa tendenser kan ses

2. Peter Billing, *Malmös 1990-tal i ett kort historiskt perspektiv. Skilda världar* (2000), s. 21.

3. *Ibid*, s. 31.

4. Vi ser en liknande utveckling i till exempel Glasgow, Birmingham och Liverpool i Storbritannien, Torino i Italien och Chicago, Atlanta och Boston i USA nämnas. Listan kan göras lång.

5. Denna utveckling uppfattas ofta som en konsekvens av den strukturella krisen under 1970-talet, internationaliseringen av ekonomin och uppkomsten av informationsteknologin. Se till exempel Manuel Castells, *The informational city: information, technology, economic restructuring and the urban-regional Process* (1989).

6. David Harvey, »From managerialism to entrepreneurialism: The transformation in urban governance in late capitalism«, i *Geografiska Annaler B*, vol 71, 1989.

7. Jämför Tove Dannestam »The theories and politics of entrepreneurial cities – a theoretical summing up and the next step forward« opublicerat paper presenterat vid nordiska sociologförbundets årsmöte, augusti 2004.

i Malmö och citatet inledningsvis är ett exempel på denna utveckling. I citatet presenteras Malmö som en ny förbättrad stad. Detta är en »framgångsdiskurs«⁸ och en beskrivning av Malmö som den framgångsrika comebackstaden som med sin kunskapsintensiva produktion återigen ska bli en av Sveriges mest välmående städer.

Men denna stadsmarknadsföring är bara en historia om staden och för många är det en perifer historia. Det finns en annan historia: diskursen om det problemtyngda mångkulturella Malmö med en snabbt växande social polarisering och ökade klyftor mellan olika befolkningsgrupper i staden. Denna dubbla utveckling ser vi i ett flertal postindustriella städer och dessa städer beskrivs inte sällan som »delade städer«. Begreppet *dual city* hänvisar till polariseringen på arbetsmarknaden mellan höglöne- och låglönearbete, men i senare forskning refereras även till växande skillnader mellan de bostadsområden som karaktäriseras av en stor andel invandrare, hög kriminalitet och hög arbetslöshet och de toppmo-

derna områdena, skapade för den moderna invånaren i IT-staden. Denna process delar staden i en »inkluderad grupp« och »exkluderad grupp«.⁹ Om historien om »den inkluderade gruppen« kan sammanfattas i kunskapsstaden, Bo01 och framstegsdiskurser, så kan historien om »den exkluderade gruppen« sammanfattas i Rosengård, invandrare och handlingsplanen »Välfärd för alla«. Den kontroversiella handlingsplanen Välfärd för alla presenterar en verklighetsbeskrivning långt ifrån »framgångsstaden«. Här beskrivs snarare det mångkulturella problemtyngda Malmö. I detta hänseende blir såväl stadsmarknadsföring som handlingsplaner försök att »skriva« staden, staden är en text där författarskapet sätts i fokus.¹⁰ Därmed blir verklighetsbeskrivningar inte politiskt oberoende, utan snarare en reflektion av politiska intressen. Beskrivningen pekar på ett, av många, sätt att uppfatta verkligheten. Politiska processer och verklighetsbeskrivningar inträffar inte i staden – de *skapar* staden.¹¹ Det urbana postindustriella rummet har i dag, som sagts

8. Med diskurs åsyftas betydelser eller konstruktioner av verkligheten, med andra ord är en diskurs ett specifikt sätt att beskriva (delar av) verkligheten. Verklighetsbeskrivningar talar för oss vad som är sant och falskt och med detta följer kategoriseringar som avgör vilka handlingar som är önskvärda. De som får beskriva verkligheten har därmed makt.

9. Eva T van Kempen, »Poverty pockets and life chances – on the role of place in shaping social inequality«, i *American Behavioral Scientist*, vol 41, nr 3 1997.

10. John Rennie Short och Yeong-Hyun Kim »Urban crises/urban representations: Selling the city in difficult times« i Tim Hall och Phil Hubbard (red) *The entrepreneurial city* (1998), s 70.

11. Doreen Massey, *Space, place and gender* (1994), s 263.

ovan, ofta två karaktäristika; satsningar på tillväxt och marknadsföring samt ökad social polarisering. Malmö är inget undantag från detta. De verklighetsbeskrivningar jag diskuterar här kommer från en och samma aktör – Malmö stad. I dag lyfter kommunen fram två diametralt olika beskrivningar baserat på det som upplevs som två olika typer av problem: dels problemen i ljuset av industrialismens fall och dels den ökade invandringen. Utifrån detta ser vi i dag två olika responser: dels en satsning på kunskapsstaden, med investeringar i högskolan och kunskapsintensiva företag, och dels Valfärd för alla, och reformer för att minska »utanförskapet«.

Malmö stad producerar i dag två olika städer och har i retorik såväl som politik lyckats göra en mycket skarp diskursiv uppdelning mellan den framgångsrika kunskapsstaden och den problemtyngda, mångkulturella staden. Uppdelningen bör ingalunda uppmuntras eller återskapas, snarare bör vi fråga oss – vad har den för konsekvenser? I denna artikel argumenterar jag för att karaktäristika såsom »framgång« eller »problem« blir en förstärkning av existerande olikheter och ojämlikheter. Beskrivningar av utveckling och framgång

reflekterar såväl som reproducerar de ökande sociala och ekonomiska ojämlikheterna.¹²

Platsmarknadsföringen av Malmö – en framgångsdiskurs

Malmö är redan en ny stad! Är ett sådant påstående sant? Ja, det upptäcker vi om vi för ett ögonblick jämför »nu« med »då« – ett »då« som ligger förvånande nära i tiden, men ändå framstår som avlägset och historiskt!¹³

Många postindustriella städer kämpar i dag med identitetskriser. Städerna är ofta stigmatiserade och upplevs som gråa betongplatser utan varken natur eller kultur. Dessa städers kris och förändringsarbete har lett till att marknadsföringen av platser har ökat avsevärt de senaste åren. Denna så kallade plats- eller stadsmarknadsföring inkluderar allt från investeringar i lokala attraktioner till avantgardistisk arkitektur och flaggskepp.¹⁴ För att skapa »rätt image« för staden satsar lokala tjänstemän och politiker på reklamkampanjer såväl som andra marknadsföringsstrategier, med syftet att locka investeringar till staden.¹⁵

12. Jämför Mike Raco »Assessing the discourses and practices of urban regeneration in a growing region«, i *Geoforum*, nr 34 2003.

13. Därför Malmö!, Informationsbroschyr från Malmö stad (2002), s 1.

14. I Malmö har vi Turning Torso.

15. Steve Millington, Craig Young och Jonathan Lever »A bibliography of city marketing« i *Journal of Regional and Local Studies*, Vol 17 1997, s 16–18; Tim Hall, *Urban geography – Routledge contemporary human geography* (1998), s 118 ff.

Vidare presenteras staden som en spännande, levande och attraktiv boendemiljö för den moderna människan, vilket påvisar att platsmarknadsföring inte enbart handlar om ekonomiska investeringar, utan även om livsstil. Det är ofta en homogen bild som presenteras då det, i tider av ökad konkurrens mellan städerna i väst, finns ett upplevt behov av att marknadsföra staden som en rationell ordnad »helhet«. Detta gäller i synnerhet städer (som Malmö) som upplevs som fragmenterade.¹⁶

Kunskapsstaden Malmö

Det urbana rummet är »öppet« och genomgår därmed ständigt en betydelse-skapande process. Därmed blir även rummet föremål för en ständig makt-kamp om tolkningsföreträdet. Genom verklighetsbeskrivningar görs anspråk på att erhålla ett tolkningsföreträde till staden. I broschyren *Där för Malmö!* beskrivs utvecklingen i staden på följande vis:

Malmö har inte påbörjat en förändring – Malmö är redan *en förändrad stad*. Det har hänt förr i Malmös historia, men al-

drig på kortare tid. Kontrasterna är påfallande, både i våra närminnen och i sådant som vi ännu kan spåra i stadsmiljön. Synliga kontraster som berättar en pinfärs historia om det nya Malmö.¹⁷

Genom marknadsföringen förkastar man den gamla identiteten, till förmån för den nya.¹⁸ Marknadsföring kan på så sätt ses som en verklighetsskapande process och blir därmed inte politiskt oberoende, utan snarare en reflektion av politiska intressen. Staden skrivs från ett specifikt perspektiv för en specifik publik.¹⁹ När vi talar om stadsmarknadsföring som en verklighetsskapande process, eller ett försök att skapa och sedimentera en given verklighetsbild, blir godtyckligheten i stadsmarknadsföringen uppenbar. Det finns alltid flera bilder att illustrera, men bara ett fåtal väljs ut, och andra väljs bort.²⁰ Framgångs-diskurser stödjer en given uppsättning *ideal* om hur samhället bör vara konstituerat och det signalerar till invånarna i staden hur *de* bör vara (läs: moderna kunskaps- och informationsproducerande invånare). Att väljas bort eller

16. Phil Cohen »Out of the melting pot into the fire next time: Imagining the east as city, body, text«, i Sallie Westwood och John Williams (red), *Imagining cities, scripts, signs, memory* (1997), s 78.

17. *Där för Malmö!*, Informationsbroschyr från Malmö stad (2002), s 12 (kursivering i original).

18. Short och Kim i Hall och Hubbard (1998), s 57.

19. David Harvey »Contested cities: social process and spatial form«, i Nick Jewson och Susanne MacGregor (red) *Transforming cities: contested governance and new spatial divisions* (1997), s 23.

20. Hall och Hubbard (1998).

osynliggöras i framgångsdiskurser förstärker därmed utanförskap och exkludering. Vilket för oss över till den klassiska frågan: vems stad är det?

Vems stad?

Short och Kim gör följande observation i sin studie av stadsmarknadsföring i amerikanska städer:

De fattiga diskuteras sällan och presenteras aldrig. De dominerande bilderna representerar konfliktfria städer, där pluralism leder till ett utbud av olika etniska restauranger, snarare än konkurrens om knappa resurser, där det goda livet [beskrivet i stadsmarknadsföringen] varken är skadat eller påverkat av närvaron av de fattiga och marginaliserade.²¹

Det beskrivs ofta som en utmaning för postindustriella städer att marknadsföra sig på ett sätt som attraherar investeringar, men inte komprometterar de olika grupperna i staden. Detta är i synnerhet påtagligt i mångkulturella städer som Malmö.²² Många städer hanterar detta upplevda problem genom att beskriva den mångkulturella staden som dynamisk, spännande, kosmopolitisk

och kulturell, och pekar därmed på det som upplevs som den »s sofistikerade storstaden«. Därmed använder man mångkulturalismen som en positiv aspekt av staden.²³ Platsmarknadsföringen av Malmö följer denna linje:

Kanske är det stadens närhet till Danmark och Tyskland som ger Malmö en mycket speciell kontinental atmosfär. Eller kanske är det de många invandrare från Östeuropa, Latinamerika, Mellanöstern och Afrika som ger staden dess internationella touch. Mer än en av fem boende i staden har utländsk bakgrund. Från en öppen och typiskt skandinavisk stadskärna, är det bara en femminuters resa till Möllevångstorget, där en helt annan värld väntar på dig. Varje nationalitet är representerad här. Besökare kan köpa mat och olika produkter från hela världen i affärerna och marknaden här.²⁴

Men mångkulturalismens stigmatiserande stämpel anses ofta vara problematisk för postindustriella städer och den mångkulturella diskurs som illustreras i citatet ovan är inte den enda beskrivningen av invandrare i Malmö. Jag

21. Short och Kim i Hall och Hubbard (1998), s 72.

22. Jämför Roger Bennett och Radka Koudelova »Image selection and the marketing of downtown areas in London and New York«, i *International Journal of Public Sector Management*, vol 14, nr 3 2001, s 207.

23. Bill Bramwell och Liz Rawding »Tourism marketing images of industrial cities«, i *Annals of Tourism Research*, vol 23, nr 1 1996.

24. http://www.malmo.se/see/servlet/SeeController?cmd_type=document&nid=5259 (2004-06-16) (Författarens översättning från engelska).

refererar här till diskurser om invandrare som ett problem:

Dagens Malmö är ett tillväxtcentra i en urban region, en universitetsstad, en stad med många kulturer, en stad som attraherar. Men Malmö är också en stad där många känner sig otrygga och där invånarna har en skeptisk attityd gentemot framtiden. Under samma tid som de stora »trygga« industrierna försvann, flyttade stora grupper av invandrare in till staden och andelen arbetslösa ökade.²⁵

Genom dessa verklighetsbeskrivningar ser vi antydningar till den dubbelhet som karaktäriserar Malmö. »Den andra sidan«, eller »baksidan« av kunskapsstaden Malmö framträder med karaktäristika såsom kriminalitet, arbetslöshet och segregation. Det för oss över till den andra diskursen – problemdiskursen om det mångkulturella Malmö – och handlingsplanen Välfärd för alla.

Den andra sidan av historien – det mångkulturella Malmö – en problemdiskurs

Bilden av Malmö är inte entydigt positiv. Malmö stad har gemensamt med det

lokala näringslivet, arbetsgivare och enskilda ett stort ansvar för att råda bot på Malmös problem med segregation, kriminalitet och arbetslöshet. Dessa brister i välfärden är ett hot mot Malmös attraktionskraft.²⁶

Den ekonomiska omstruktureringen och satsningar på IT- och annan kunskapsintensiv industri ses i diskurser kring entreprenörstaden som en positiv utveckling då den genererar ekonomisk tillväxt på sikt. Men samtidigt möts, som jag nämnde inledningsvis, postindustriella städer av ökande problem. Mooney och Danson noterar i sin studie av den postindustriella staden Glasgow att den ekonomiska omstruktureringen och de sociala förändringarna har producerat en snabbt ökande isolerad massa av fattiga människor som i mycket är förbigångna av processer av ekonomisk tillväxt. Konsekvensen har blivit »skapandet av två städer i en delad rumslig kontext: en för de rika och en för de fattiga, en stad som klarar sig »bra« och en stad som klarar sig »dåligt« och en dramatiskt ökande klyfta mellan de två«.²⁷ Rumslig differentiering och olika former av segregation är en traditionell karaktäristik i städer. I ljuset av

25. *City of Malmö – a diversity of encounters and opportunities within Europe*, utgivet av Malmö stad (2003), s 7. (Författarens översättning från engelska).

26. *Mötesplats Malmö* (2004), s 9. (*Mötesplats Malmö* är MINT:S (Marknad, information, näringsliv och turism) marknadsrapport från 2004. Antagen av kommunstyrelsen den 3 mars 2004).

27. Gerry Mooney och Mike Danson »Beyond »Culture city«: Glasgow as a »dual city««, i Nick Jewson och Susanne MacGregor (red), *Transforming cities: Contested governance and new spatial divisions* (1997).

industrins fall och uppkomsten av informations- och kunskapsindustrin har ett nytt begreppsliggörande av »delade städer« uppkommit som inte är direkt förknippad med arbetsmarknaden, utan som även inkluderar mer specifika problem som segregation och fattigdom.²⁸ Tanken är att invånarna i staden separeras på socioekonomiska grunder som klass, utbildningsnivå, inkomst och så vidare. Vidare betonas det faktum att denna splittring ofta har etniska förtecken.²⁹ Följden blir skapandet av det van Kempen kallar »fattigdomsfickor«, och en djup, växande, klyfta mellan de som »har« och de som »inte har«. Detta genom att invånarna i staden separeras genom olika bostadsområden, arbetsmöjligheter, skolor och till och med olika fritidsområden.³⁰

Malmö är i många avseenden en delad stad, andelen invånare med utländsk bakgrund är 32 procent och dessa bor främst i stadsdelen Rosengård (där 83 procent har utländsk bakgrund). För att

illustrera klyftorna i staden använder jag mig av Malmö stads välfärdsindex.

Tabell 1: Välfärdsindex för Malmös stadsdelar 2003³¹

Stadsdel	Index 2003 (2002)
Limhamn-Bunkeflo	9,0 (8,3)
Västra innerstaden	7,5 (6,7)
Oxie	7,1 (6,9)
Husie	6,8 (6,7)
Hyllie	5,3 (5,0)
Kirseberg	5,1 (4,9)
Centrum	4,2 (5,5)
Fosie	3,9 (3,8)
Södra innerstaden	3,2 (3,5)
Rosengård	2,8 (3,7)

Tabellen visar välfärdsindex för Malmös stadsdelar (siffrorna inom parentes visar värdet för 2002). Indexet väger tillsammans ett flertal olika indikatorer såsom *sysselsättning, tandvård, självmordsförsök*, rökning med mera. Skalan är från 1 till 10 där 10 är det högsta välfärdsvärdet. För att kunna jämföra

28. John McCarthy, »Chicago: a case study of social exclusion and city regeneration«, i *Cities*, vol 16, nr 5 1999; se även Castells (1999).

29. Se till exempel Saskia Sassen, *Cities in a world economy* (1994); Eva T van Kampen »The dual city and the poor: Social polarization, social segregation and life changes« i *Urban Studies*, vol 31, nr 7 1994, s 996–1015. Vidare förstärks detta ofta av en könsdimension, då kvinnor är överrepresenterade i denna sektor.

30. van Kempen (1994), s 997. Teorierna om social polarisering och den delade staden är omdebatterade. Begreppet »dual city« har kritiserats för att vara vagt, och förenklat samt för att inte till fullo skapa förståelse för den mångfacetterade dynamik som präglar dessa städer. Vidare har det kritiserats för att vara empiriskt snedvridet då det inte synliggör existensen av en medelklass. Begreppet skall i denna kontext inte användas numerärt, utan bör snarare ses som ett medel för att diskutera och illustrera ökande ojämlikheter.

31. *Malmö stads välfärdsredovisning*, Malmö stad (2003).

stadsdelarna har ett medelvärde räknats fram. Medelvärdet för Malmö är 5,5. Dessa skillnader har även etniska förtecken. De stadsdelar med lägst värde är även de med högst andel invånare med utländsk bakgrund: Rosengård med 83 procent, Fosie och Södra Innerstaden med cirka 42 procent.³² Men trots att skillnaderna mellan de olika stadsdelarna är osynliggjord i bilden av den homogena »kunskapsstaden« – har den inte gått ouppmärksam. Tvärtom har den sociala ojämlikheten mellan olika befolkningsgrupper uppmärksamats, inte sällan i termer av »integrationsproblem« eller »utanförskap«. Bekämpandet av social exklusion anses allmänt vara vitalt för locka nya företag.³³ Detta är även fallet i Malmö. Staden har vidtagit aktiva åtgärder i arbetet med segregation och exklusion. Mer specifikt har en handlingsplan vid namn *Välfärd för alla* antagits.³⁴

Välfärd för alla

Den 28 januari 2004 presenterar Ilmar Reepalu kommunstyrelsens förslag till handlingsplan. Det kontroversiella

förslaget reviderades ett par gånger innan det fastställdes av kommunfullmäktige den 25 mars 2004. Förslaget börjar med en presentation av intervjuer och fokusgruppsamtal som har gjorts med invånare i Malmö.³⁵ Följande fråga ställdes till respondenterna: Anser du att det finns problem i Malmö, och i så fall vilka? Svaren som presenteras är: Segregation/integration, brottsligheten och våldet, arbetslösheten, tryggheten, bostadsbristen, skolan, bidragsberoende, utanförskap och gängbildningar och slutligen förekomsten av droger. Redan i de första raderna under kapitlet »Grundläggande förutsättningar« sätts ramen och verklighetsbeskrivningen för de lösningar och förslag som handlingsplanen presenterar.

Välfärdsfrågorna omfattar alla Malmöbor, men fokus måste sättas på dem som är socialt och ekonomiskt utsatta. En markant större andel av de socialt och ekonomiskt utsatta i Malmö är människor och familjer som har utländsk bakgrund. Anledningen är att Malmö un-

32. *Malmöbor med utländsk bakgrund*, Malmö stad (2003).

33. Hans T Andersen och Ronald van Kempen, »New trends in urban policies in Europe: Evidence from the Netherlands and Denmark«, i *Cities*, vol 20, nr 2 2003, s 78.

34. *Välfärd för alla – det dubbla åtagandet*, Handlingsplan för Malmö stad (2004). (Finns att hämta på: <http://www.malmo.se/see/work/22900/vfa%20tryck.pdf>).

35. Dessa intervjuer kan, och har, kritiserats på en rad olika punkter. Kritiken rör främst det begränsade urvalet, knappt 160 intervjuer genomfördes, samt fokusgruppsamtal med 32 samlingsgrupper. Vidare utfördes intervjuerna av stadskontoret, övriga förvaltningar och Ledarcentrum. Resultatet är, enligt handlingsplanen, »en stor samstämmighet«. *Välfärd för alla* (2004), s 2.

der en förhållandevis kort period har tagit emot ett stort antal människor från andra länder.³⁶

Redan här sätts ramen. De problem som Malmö står inför är, enkelt uttryckt, invandrarproblem. Detta speglas även i den första meningen under rubriken »synsätt och generella åtgärder«:

I Malmö får ingen tveka om att grundläggande värderingar, normer och regler gäller, d.v.s. mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet, öppenhet etc. Om *kulturellt baserade värderingar och normer* uppenbart strider mot dessa grundläggande värderingar kan de inte accepteras.³⁷

I citatet beskrivs svenska värderingar som neutrala »grundläggande värderingar«, och invandrades värderingar beskrivs som »kulturellt baserade« och därmed problematiska. Vidare så förstärks bilden av Malmös problem som ett »invandrarproblem«. När problemet har definierats och fastställts, så lämnar det en givet utrymme inom vilket problemen kan »lösas«. Tolkningsramen har slagits fast, och debatten har snävt in på ett sätt som omöjliggör vissa förslag, och möjliggör andra. Vilka är då de »generella åtgärder« som fö-

reslås? Det första förslaget är en ökad myndighetssamverkan; här föreslås bland annat att:

Sektorsansvar bör lämpligen tilldelas Arbetsmarknadsstyrelsen, Migrationsverket, Integrationsverket, Riksförsäkringsverket, Rikspolisstyrelsen m.fl. med uppdrag att tillsammans med Malmö stad åstadkomma ett långsiktigt och systematiskt förändringsarbete för ökad integration och tillväxt³⁸

I ovanstående citat kan vi notera två intressanta trender, det första rör att samtliga verk förknippas med »invandrarproblematiken«. Det andra är att samtliga föreslagna instanser är statliga verk, vilket implicerar att det inte är Malmös ansvar att lösa »problemet« – utan ansvar förskjuts till staten. Men det kanske mest kontroversiella förslaget var kanske begränsningen av invandringen till staden:

Begränsning av invandringen till Malmö. Malmö ska ha en femårig paus då det gäller att ta emot nya invandrare. *De invandrare som detta skall gälla är ny-anlända flyktingar i behov av introduktion med undantag för make, maka och barn.* Främsta anledningen är att antalet arbetstillfällen inte är tillräckligt, vilket

36. Ibid, s 3.

37. Ibid, s 4. (Författarens kursivering).

38. Ibid, s 5

39. Kommunstyrelsens *förslag* till handlingsplan (2004-01-28), s 8.

innebär att bosättning i första hand måste styras till orter där det finns jobb³⁹

Ett annat kontroversiellt förslag var stopp för EBO i Malmö, alltså möjligheten för asylsökande att välja eget boende.⁴⁰ Dessa förslag initierade en häftig debatt i Malmö, många var positiva till förslagen, andra var kritiska. Kritiken kom från såväl grupper inom socialdemokraterna, som från andra partier. Vilket ledde till en omformulering av förslaget i citatet ovan till: »Ökat statligt ansvar för flyktingpolitiken och förkortad handläggningstid för asylsökande.«⁴¹ Här ser vi återigen att ansvar förskjuts från Malmö stad till staten.

Beskrivningen av invandrare i *Välfärd för alla* pekar på en annan verklighetsbeskrivning av staden. Malmö beskrivs som en »problemstad« med hög kriminalitet, arbetslöshet och otrygghet: inte sällan associerade med invandrare. Bilden kan även kontrasteras med bilden av invandrare i »framgångsdiskurser«, här beskrivs det mångkulturella Malmö antingen som kosmopolitiskt och kulturellt, eller som ett hot mot attraktionskraften och en baksida till kunskapsstaden. Båda bilder skapar en skarp kontrast till kunskapsstaden Malmö. Genom att skilja mellan diskurser om framgång och diskurser om problem skapas bilden av två Mal-

mö. Vidare stärker karaktäristika såsom »framgångar« (kunskapsstaden) eller »problem« (invandrare) existerande olikheter och ojämlikheter, beskrivningar av staden som reflekterar såväl som reproducerar de sociala och ekonomiska klyftor vi i dag ser i Malmö.

Välfärd för alla i kunskapsstaden Malmö?

Diskussioner och debatter kring *Välfärd för alla* kopplas sällan till den övergripande utvecklingen och marknadsföringen av staden, vilket i sin tur förstärker utanförskapet och osynliggörandet av exkluderande grupper i kunskapsstaden. Försöken att förändra stadens identitet och stadsmarknadsföring kan förstärka ojämlikheter i postindustriella städer. Inte bara genom att staden satsar på marknadsföring snarare än traditionella välfärdsområden, utan även genom verklighetsbeskrivningarna i marknadsföringen. Det är därför viktigt att poängtera att Malmös övergång från arbetarstad till kunskapsstad inte är en »naturlig utveckling« eller enbart en ekonomisk anpassning till förändrade förutsättningar, utan en politiskt styrd process. I detta hänseende är Malmö är typisk »entreprenörstad« då staden till stor del koncentrerar resurser på stöd till småföretag i regionen, marknadsföring och satningar på IT- eller upplevelsein-

40. Ibid, s 8 (Förslaget återfinns även i den slutgiltiga versionen av handlingsplanen, s 5).

41. *Välfärd för alla, det dubbla åtagandet* (2004), s 5.

dustrin och skapande av nya, högattraktiva (och dyra) bostadsområden. Politiken förskjuts från de traditionella välfärdsfrågorna till understödandet av lokal ekonomisk tillväxt. Förändringarna förstärks ytterligare genom att ansvar förskjuts till den statliga nivån. Malmö är en delad stad, detta är inte bara tydligt vad gäller socioekonomiska förhållanden, utan även vad gäller beskrivningarna av staden – närmare bestämt de separerade diskurserna om »kunskapsstaden« och den »mångkulturella staden«. Från detta perspektiv blir exkluderingen av invandrare tvåfaldig, dels genom att de inte ingår i artikulationer om »framsteg« och dels genom att de är en stor del i problemdiskurser (såsom kriminalitet, arbetslöshet och så vidare). Denna problematik fördjupas genom segregation. Invandrades »rum« (läs Rosengård) blir den exkluderade gruppens rum och konstitueras därmed som en devalverad och problematisk plats i kunskapsstaden. Dess medborgare är problemet. Västra hamnen, å andra sidan, blir navet i framgångsstaden och dess medborgare är den moderna framtidsmänniskan.⁴² Genom att studera vilka verklighetsbeskrivningar som kommu-

nen tillhandahåller får vi en bild, inte bara av politiken, utan även av hur det önskvärda samhället bör se ut. Vidare är dessa verklighetsbeskrivningar centrala då de legitimerar och avgör politikens riktning. Genom att peka på invandrare som problem legitimeras inflyttningsstopp och andra invandraråtgärder. Genom att peka på kunskapsstaden som framtidshoppet legitimeras storsatsningar på arkitektur och marknadsföring.

De dominerande verklighetsbeskrivningarna som presenteras av Malmö stad är motsägelsefulla – den ena pekar på framtidstro och möjligheter, den andra formuleras som problem och »kris«. Malmö stad exkluderar till stor del invandrare i framgångsdiskurser och inkluderar dem i problemdiskurser. Detta devalverar invandrare i båda verklighetsbeskrivningarna. *Välfärd för alla* och lanserandet av kunskapsstaden Malmö sedimenterar därmed exklusionen och vidare förstärker karaktäristika såsom »framgångar« eller »problem« existerande ojämlikheter. Dessa beskrivningar av staden reflekterar såväl som reproducerar de klyftor vi i dag ser i Malmö.

---

42. Jämför Saskia Sassen »New frontiers facing urban sociology at the millenium«, i *British Journal of Sociology*, vol 51, nr 1 2000, s 153–160.